

ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN PROCESUL CĂȘTRUCȚIEI EUROPENE

BOȚA ANTON

Universitatea din Pitești

FSEJA, Bdul Republicii, nr. 71, Pitești, Argeș

Dans l'étude -Le role des organizations internationaux dans le processus se la construction européenne- l' auteur présent de manière synthétique les préoccupations essentielles de ceux qui ont abordé l'idée européenne, depuis l'Antiquité grecque et romaine et jusqu'au démarrge effectif du processus de construction de l' unification européenne, moment décisif, marqué par le Plan Schuman. De même, l'étude se propose de mettre en évidence le rôle fondamental que la création de certaines organisations internationales a eu dans la réalisation de cette et la réalisation de cette démarche, sans laquelle, le démarrage, l'évolution et la réalisation de l'unification- premièrement économique et puis politique- n'est pas possible.

Se poate spune că din cele mai vechi timpuri, locuitorii Europei au fost obsedați de ideea creerii unui sistem instituțional la nivel regional, care să le asigure tuturor prosperitatea și pacea. Mărturie stau realizările care au marcat constant diferitele perioade, până în zilele noastre. O scurtă trecere în revistă ne obligă să pornim de la umanismul antic grec și roman (Confederația de la Delos și « pax romana »), să continuăm cu renașterea caroligniana, cu Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană, preocupările lui Dubois pentru crearea unei federații europene (în secolul al XIV-lea. Sunt apoi demne de semnalat, preocupările lui Podiebrad, proiectele din perioada Renașterii și Reformei (Cruce și Sully), ale americanilor Penn și J. Bellers – interesați înca de la începutul secolului al XVIII-lea de o organizație europeană, după modelul american – apoi ale unor personalități europene marcante: Descartes, Newton, Voltaire, Montesquieu, urmați de Leibnitz, Saint-Pierre, J. Bentham, Kant etc. Ideile emantate de Revoluția Franceză vor influența de asemenea acțiunile de organizare a Europei, notabile fiind concepțiile emantate de Napoleon Bonaparte, Metternich, Saint-Simon, V Hugo, Proudhon, Lemonier, Byron, Chateabriand, Delacroix, s.a. Începutul secolului al XX-lea, pune în evidența consacrarea ideii pan-europene, printre reprezentanții acesteia făcând parte o serie de personalități ale Europei interbelice, ca de exemplu: Richard Coudenhove-Kalergi, Aristide Briand, Charles Gide, Leon Blum, Konrad Adenauer, Gaston Rion, Edouard Herriot, contele Sforza, Bertrand de Jouvenel, Al Spinelli, s.a., pentru ca după cel de-al doilea război mondial, ideea europeană și procesul construcției europene să capete noi valențe și dimensiuni. Grație unor personalități puternice, cum au fost Winston Churchill – primul ministru britanic, George Catlett Marshall – general și secretar de stat al Statelor Unite ale Americi, Jean Monnet – șef al Organizației Naționale a planificării, din Franța, Robert Schuman – om politic francez, printre altele și ministrul afacerilor externe al Franței între 1948-1953, Konrad Adenauer – primul cancelar al Germaniei de după război (RF Germana, între 1949 și 1963),

Alcide De Gasperi – om politic Italian, fost, printre altele – prim-ministru al Italiei, și alții, ideea unificării europene se dovedește viabilă, devenind realitate instituțională⁴⁴.

Construirea Europei unite reprezintă – în esența sa- dorința popoarelor sale de a crea o regiune din care să fie eliminate conflictele militare, sărăcia și dezordinea. Până la planul Schuman, proiectele de organizare europeană au reprezentat simple teorii. Încercările anterioare au eșuat, în primul rând datorită faptului că artizanii lor nu au ținut cont de voința națiunilor europene de a trăi în libertate și independență. Imperiul Roman, Sfântul Imperiu Roman de Natiune German, încercările lui Napoleon Bonaparte, ale lui Bismark și cel de-al III-lea Reich al lui Hitler, au avut efecte parțiale și au fost efemere, tocmai datorită faptului că s-au bazat pe forța armelor, pe constrângeri, pe ambiții personale de dictat și hegemonie.

În condițiile lipsei unei omogenități în origine, a unei diversități de obiceiuri și tradiții, diferențieri în comportamentul social, inegalitatea resurselor, a dezvoltării social-economice, rivalității politice, conflicte de interese, intoleranțe și ambiții pe plan național, presiuni venite din afara, trebuia găsită formula optimă pentru a asigura unitatea unei asocieri de state, unde: unitatea și exclusivitatea marilor decizii politice să fie luate la vârf; normele juridice care exprimă voința comună să fie executate de o putere centrală, în interesul general; statele asociate să cedeze o parte din suveranitatea lor în favoarea unei puteri centrale care garantează unitatea politică și economică a statelor asociate; neînțelegerile dintre state să fie rezolvate de o instanță comunitară⁴⁵;

Rezultatele dezastruoase produse de cele două războaie mondiale, i-au convins pe politicienii europeni ai timpului, ca bazele unei construcții europene solide constă în egalitatea între părți și reciprocitatea în schimburi. Din păcate, după eliberarea Europei de nazism, continentul se divizează din nou, continentul fiind practic împărțit în două, chiar cu ocazia eliberării lui, prin linia de demarcație care separă cele două tabere învingătoare: trupele aliate anglo-americe și trupele sovietice. Se prefigurează – putem spune chiar începând de la 9 mai 1945 – cele două zone de influență, cea occidentală și cea sovietică, apariția unui nou pericol, cel al comunismului, iar evoluția ulterioară a evenimentelor nu va face altceva decât să confirme aceste previziuni. Prin urmare, conducătorii Europei occidentale devin perfect conștienți asupra necesității unificării europene, ideea aceasta, mai veche de altfel, prinzând forță după terminarea celui de-al doilea Război Mondial, în contextul în care a fost esențial favorizată de doi factori:

- divizarea Europei în două părți, așa cum spuneam, cu regimuri politice, sociale și economice diferite și antagoniste, ceea ce va conduce la apariția « războiului rece » și teama de pericolul comunismului;
- interesul Statelor Unite ale Americii în realizarea unei Europe Unite, puternice, motiv pentru care este dispusă să sprijine financiar și reconstrucția Europei. Astfel iau naștere Planul Marshall, precum și Organizația Europeană de Cooperare Economică (O.E.C.E).

Din punct de vedere doctrinar, două concepții stau la baza actualei construcții europene: curentul funcțional și curentul federalist. Curentul funcțional are în vedere depolitizarea

---

⁴⁴ Jean Monnet, Rober Schuman, Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi sunt considerați „părinții construcției europene”.

⁴⁵ Irina Moroianu Zlătescu, Radu C Demetrescu – Prolegomene la un drept instituțional comunitar, Editura Economică, București, 2003, pag. 11

procesului de integrare, în care statele componente își păstrează suveranitatea, nu este avut în vedere crearea unui super-stat, ci se are în vedere transferarea de competențe unor instituții centrale, în diferite domenii de activitate. Apariția unui centru de decizie supranațional se concretizează în înființarea unor organisme internaționale interguvernamentale, statele member menținându-și atributele suveranității. Curentul federativ are la baza primatul politicului și a transferului de competențe în ceea ce privește rezolvarea problemelor din plan central (al statului), în plan regional. Definiția clasică a federației o prezintă ca fiind o uniune liber consființită a mai multor state, de obicei apropiate din punct de vedere teritorial și care operează un transfer al unei părți din suveranitatea lor în favoarea unor organe pe care ea însăși le crează, un transfer de competențe și de puteri juridice, în principiu permanente, cu scopul de a proteja și promova unele interese comune ale tuturor statelor membre, în principal în materie de diplomație, de relații economice, financiare și monetare⁴⁶.

În plan practic, țările vest europene au considerat ca depășirea situației grele de după război se putea realiza printr-o integrare economică graduală și prin apropierea politică. La modul concret, Europa economică precedează Europa politică.

Devenită bipolară, odată cu izbucnirea « războiului rece », Europa se vede interpusă între puterea nord-americană și puterea sovietică – aflate în competiție încă din februarie 1945, ca urmare a Acordurilor de la Yalta. Evoluția evenimentelor a evidențiat faptul că nu era posibilă crearea unei Europe mari și ca atare, fiecare dintre cele două Europe avea să se organizeze separat.

Un lucru devine însă evident: demararea construcției reale a unificării europene, are la baza crearea unor organizații internaționale care are la baza colaborarea dintre guverne (sau state), motiv pentru care acestea se numesc organizații internaționale (inter)guvernamentale (sau interstatale). La modul general, organizațiile internaționale (inter)guvernamentale, reprezintă forme organizatorice ale colaborării internaționale între state și alte entități în diferite domenii de activitate, având un cadru juridico-organizatoric (instituțional) permanent, creat printr-un statut elaborat de comun acord, în care se prevăd obiectul și scopurile organizației, organele și funcțiile lor⁴⁷. Ca esență, o organizație internațională guvernamentală, este o asociație de state constituită printr-un tratat dotată cu o constituție, tratat constitutiv, pact, etc, și organe comune și având personalitate disinctă de cea a statelor membre. Este de remarcat faptul, că organizațiile internaționale (inter)guvernamentale sunt singurele care au calitatea de subiect de drept internațional, chiar dacă, nu toate au personalitate juridică internațională – această calitate o au doar acelea, cărora statele membre le-au consființit – prin tratatul de constituire – o asemenea calitate, limitată însă, la obiectul și scopurile stabilite prin acel tratat. Pentru a fi guvernamentală și pentru a avea calitatea de subiect de drept internațional, o organizație internațională trebuie să îndeplinească următoarele condiții/ caracteristici: să fie o asociație de state, liber constituită printr-un tratat internațional multilateral; să aibă un cadru politico-organizatoric (instituțional) permanent, alcătuit din organe de decizie și de execuție care să pună în aplicare obiectivele stabilite prin actul de constituire; să aibă caracter permanent, ca formă de cooperare instituționalizată a membrilor săi; tratatul de constituire, organizare și funcționare să fie legal din punct de vedere al dreptului internațional public; să aibă

⁴⁶ Irina Moroianu Zlătescu, Radu C Demetrescu – op. cit., pag. 12

⁴⁷ Stelian Scăuș – Drept internațional public, Editura All Beck, București, 2002

personalitate juridică internațională distinctă de cea a membrilor săi, recunoscută prin tratatul de constituire, în raport cu obiectivele, scopurile și funcțiile încredințate;

Îndeplinind aceste condiții, organizația internațională se va bucura de plenitudinea drepturilor recunoscute subiectelor de drept internațional și va avea obligațiile corespunzătoare acestui statut juridic⁴⁸. O clasificare a organizațiilor internaționale, scoate în evidență o suită de criterii de clasificare - și implicit – o suită de tipuri de organizații internaționale. Din această perspectivă, întâlnim următoarele criterii, și implicit, tipuri, de organizații internaționale (inter)guvernamentale:

- În funcție de obiectul și scopurile stabilite prin actul de constituire, vom avea: organizații internaționale politice (Consiliul European; Organizația Statelor Americane (OSA); Organizația Unității Africane (OUA) etc.; organizații internaționale economice (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE); Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO); Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Economică Europeană a Atomului (CEEA/ Euratom); organizații internaționale comerciale (Organizația Mondială a Comerțului); Organizații Militare Internaționale (NATO și Uniunea Europeană pentru Securitate și Aparare;) Organizații Internaționale cultural – științifice (UNESCO);
- În funcție de aria de cuprindere a membrilor lor, vom avea: organizații internaționale cu vocație universală (Societatea Națiunilor, ONU și organizațiile sale specializate (OIM, OMS, etc); organizații internaționale locale/ legionare: Consiliul European, OSCE, Organizația Statelor Americane (OSA), Liga Arabă etc
- În funcție de aria competențelor lor, organizațiile internaționale guvernamentale sunt: Organizații Internaționale cu competență generală (ONU); Organizații Internaționale cu competență generalizată (Organizațiile specializate ale ONU, NATO etc)
- În funcție de posibilitatea altor state de a deveni membre ale lor, vom avea: Organizații Internaționale deschise (ONU și organizațiile sale specializate); Organizații Internaționale închise – de regulă – organizațiile politico-militare
- În funcție de plenitudinea suveranității statelor membre, distingem: organizații de cooperare clasică (numite și organizații de cooperare interguvernamentală), în care statele își păstrează plenitudinea suveranității lor; organizații suprastatale (sau supranaționale), cărora statele membre le cedează unele competențe ale suveranității lor (Uniunea Europeană)⁴⁹

Acest ultim criteriu de clasificare a organizațiilor internaționale (inter) guvernamentale, prezintă o importanță fundamentală pentru analiza noastră, deoarece organizațiile internaționale (inter)guvernamentale au stat la baza demarării procesului de construcție și de unificare europeană.

Teoria integrării Europene materializată în primii pași în realizarea unei construcții europene – cooperarea europeană în sine, s-a concretizat practic în organizațiile internaționale de cooperare interguvernamentală (sau organizații interstatale de tip clasic sau organizații de cooperare clasică). Organizațiile de cooperare clasică sunt orientate mai

---

⁴⁸ Stelian Scăunaș – Uniunea Europeană: Construcție, instituții, drept, Editura All Beck, București, 2005, pag. 22

⁴⁹ Stelian Scăunaș – op cit, pag. 22-23

mult spre exterior, fiind concentrate pe coordonarea politicilor statelor membre, organele de conducere au un caracter interguvernamental, iar deciziile acestora trebuie acceptate de statele comunitare⁵⁰. Prin intermediul acestor organizații, cooperarea europeană se va dezvolta pe trei planuri: economic; diplomatic și militar; politic și parlamentar.

În felul acesta, în plan diplomatic și militar, apar următoarele organizații: Uniunea Europei Occidentale (UEO), Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO); Tratatul de la Varșovia (organizație în prezent desființată, care a fost constituită între statele comuniste). În plan economic, remarcăm apariția următoarelor organizații internaționale de cooperare interguvernamentală: Organizația Europeană de Cooperare Economică (OECE), transformată în anul 1960 în Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE); Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS); Consiliul de Ajutor Reciproc (CAER), organizație în prezent desființată, care a fost constituită între statele comuniste. În plan politic și parlamentar, organizațiile internaționale de cooperare clasică (cooperare interguvernamentală), care s-au format, au fost: Consiliul Europei (CE) și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE).

Daca primii pași spre cooperare europeană au avut la bază organizațiile interstatale de tip clasic (sau organizațiile de cooperare interguvernamentală), în care statele își păstrează suveranitatea, construcția Europei Unite a avut ca punct de pornire organizațiile supranaționale (suprastatale sau organizații de integrare), cărora statele membre cedează unele competențe ale suveranității lor, la modul concret fiind create câteva organizații de tip nou și anume, Comunitățile Europene: Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO), Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA/ Euratom). Constituirea acestor organizații de integrare (suprastatale) a reprezentat practic, declanșarea pe baza unei noi viziuni, de tip federal, construcția Europei Unite⁵¹.

Bibliografie:

1. Anton – Florin Boța (coordonator) – „Politici europene în domeniul dezvoltării regionale durabile- Modul Jean Monnet”, Editura Universității din Pitești, 2004
2. J.P. Carpentier, F. Lebrun (coordonatori) – „Istoria Europei, Editura Humanitas”, București, 1997
3. Emilian M. Dobrescu – „Integrarea economică”, Ediția a doua, Editura All Beck, Bucureștiș 2001

---

⁵⁰ Irina Moroianu Zlătescu, Radu C Demetrescu – op cit, pag. 35-36

⁵¹ Stelian Scăunaș – op cit, pag. 38